

Rezultat projektu - Raporty wynikające z zakończenia zadania projektowego, pakietu roboczego, etapu projektu, projektu jako całości - EIT-BP2020

Nazwa projektu KIC z którego wyniki przyczyniły się do dostarczenia rezultatu	A BOOST FOR RURAL LIGNITE REGIONS WP1: rozwijanie wzajemnego zrozumienia regionalnych ekosystemów Analiza przypadku: Wielkopolska Wschodnia
Nazwa raportu	Przegląd strategii dla Wielkopolski Wschodniej
Summary/brief description of report	„A Boost for Rural Lignite Regions” ma na celu wzmocnienie pozycji interesariuszy w projektowaniu i badaniu alternatywnych przyszłych ścieżek w trzech europejskich obszarach transformacji energetycznej: na Łużycach w Niemczech, Wielkopolsce Wschodniej w Polsce i Gorj w Rumunii. W niniejszym przeglądzie strategii przedstawiamy perspektywę interesariuszy w Wielkopolsce Wschodniej. Postrzegana niepewność co do przyszłości i pytanie o nową tożsamość, która mogłaby stanowić alternatywę dla obecnie dominującej tożsamości jako regionu węglowego, ujawniły badania w ramach projektu REBOOST. Jednak wywiady z interesariuszami sugerują również, że większość z nich ma generalnie pozytywne nastawienie do transformacji. W niniejszym przeglądzie strategii opisano wyzwania regionalne, a także różnice w tym jak są one spostrzegane.
Data raportu	25.05.2021

Przegląd strategii Może 2021 Wielkopolska Wschodnia

Kluczowe informacje

- Większość interesariuszy jest optymistycznie nastawiona do procesu transformacji, ale pragnie przejrzystości.
- Prawie wszyscy interesariusze zastanawiają się, jaka tożsamość zastąpi poprzednią.
- Postrzegany potencjał:
 - Ogólna akceptacja społeczna transformacji energetycznej;
 - Zwiększenie współpracy między interesariuszami Wielkopolski Wschodniej;
 - Potencjał biznesowy położenia geograficznego (w centrum Polski);
 - Wszyscy interesariusze chcą się poczuć lepiej wysłuchani i dostrzeżeni w procesie.
- Postrzegane wyzwania:
 - Brak doświadczenia rządu;
 - Brak inwestorów;
 - Brak przejrzystości procesu;
 - Brak aktywnego uczestnictwa wszystkich interesariuszy w procesie;
 - Komunikacja między społeczeństwem obywatelskim a rządem;
 - Niepewność co do końcowego wyniku transformacji.
- Należy bardziej podkreślić zalety tego procesu.

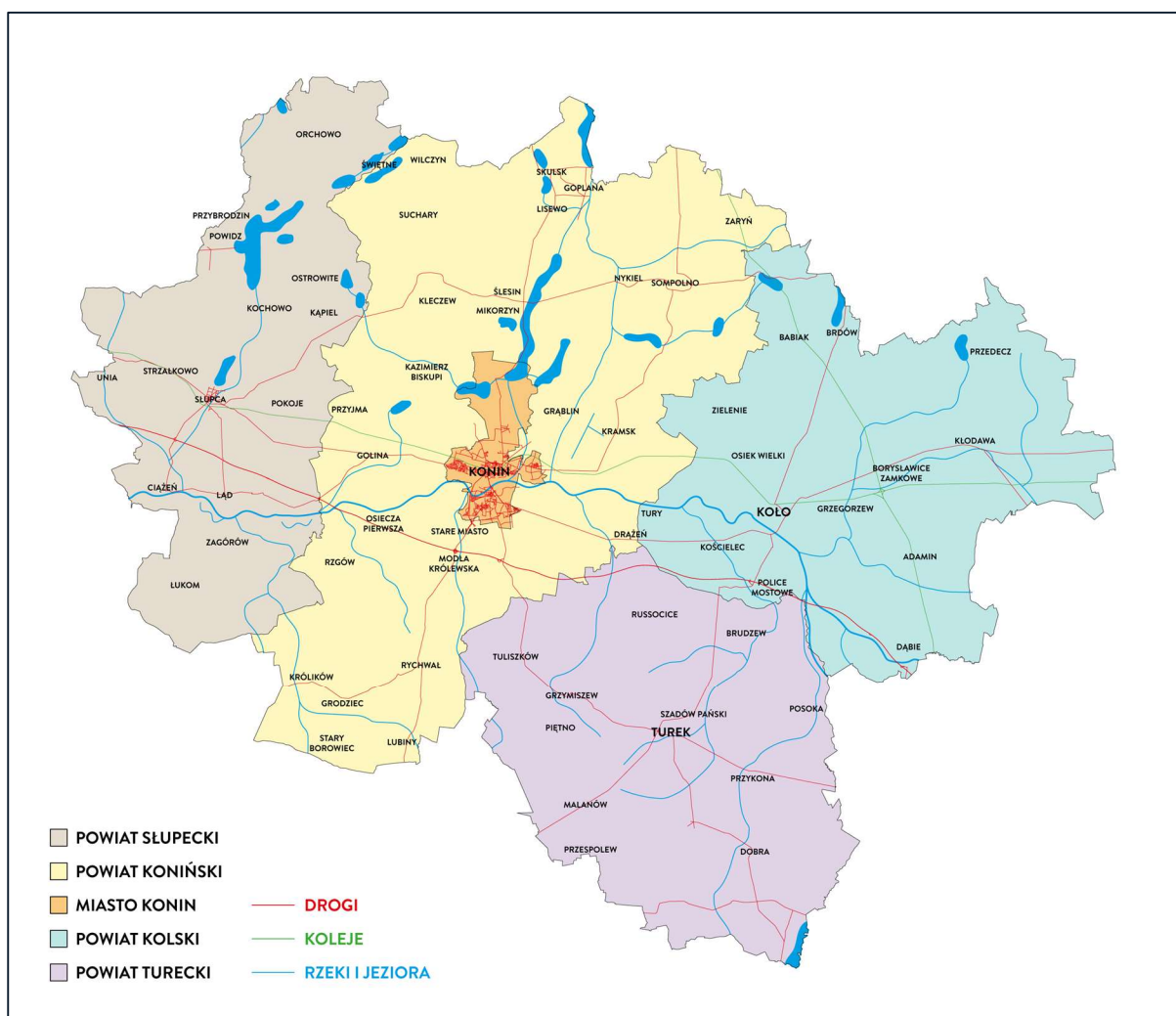
Wstęp

„A Boost for Rural Lignite Regions” – „Wzmocnienie Wiejskich Regionów Wydobywania Węgla Brunatnego” ma na celu wzmocnienie pozycji interesariuszy w projektowaniu i badaniu alternatywnych przyszłych ścieżek w trzech europejskich obszarach transformacji energetycznej: na Łużycach w Niemczech, Wielkopolsce Wschodniej w Polsce i Gorj w Rumunii. W niniejszym przeglądzie strategii przedstawiamy perspektywę interesariuszy w Wielkopolsce Wschodniej.

Wielkopolska Wschodnia może odgrywać wiodącą rolę jako region pilotażowy w Polsce, reagując na rosnącą pilną potrzebę przejścia na niskoemisyjną energetykę pod presją UE. Ten region wydobywania węgla brunatnego położony jest w centrum Polski i jest historycznie ukształtowany przez górnictwo, energetykę i ciężką działalność przemysłową. Mieszkańcy obawiają się o przyszłość, ponieważ wydobywanie węgla idzie w parze z tożsamością regionów, a wykluczenie tego sektora zagraża mieszkańcom Konina.

Postrzegana niepewność co do przyszłości i pytanie o nową tożsamość, która mogłaby stanowić alternatywę dla obecnie dominującej tożsamości jako regionu węglowego, ujawniły badania w ramach projektu REBOOST. Jednak wywiady z interesariuszami sugerują również, że większość z nich ma generalnie pozytywne nastawienie do transformacji. W niniejszym przeglądzie strategii opisano wyzwania regionalne, a także różnice w tym jak są one postrzegane.

Rysunek 1: Wielkopolska Wschodnia, Polska

Demografia

Wielkopolska Wschodnia położona jest w centrum Polski. Na jej północną i zachodnią część składają się głównie lasy oraz liczne zbiorniki wodne, ośrodki turystyczne oraz rekreacyjne; natomiast w części południowej oraz południowo-wschodniej, ukształtowanej przez górnictwo, przemysł ciężki oraz produkcję energii, przeważają obszary rolnicze

i przemysł przetwórczy¹. Chociaż jedynie 2000 pracowników jest bezpośrednio zatrudnionych w górnictwie, to jednak miejsca pracy przy wydobyciu węgla brunatnego i energetyce węglowej stanowią prawie 8,5% miejsc pracy w regionie konińskim³.

Ze względu na malejącą działalność górnictw populacja spada i starzeje się, a bezrobocie rośnie⁴. Jednak na 40 uniwersytetach i szkołach wyższych studiuje 9,1% wszystkich studentów w kraju⁵, a liczba absolwentów rośnie⁶.

Podstawowe fakty

- 1031 km², pięć powiatów;
- 230,00 mieszkańców;
- Stały spadek liczby ludności⁴;
- Bezrobocie (Polska): 3,77% 4, Konin: 8,5% (GUS, 2019);
- Przemysł wydobywczy, energetyczny i ciężki zlokalizowany w Koninie;
- 2 000 miejsc pracy bezpośrednio przy wydobyciu węgla i 6 000 przy wydobyciu węgla brunatnego i energetyce węglowej⁶.

“Państwo powinno być instrumentem, nie zastępować opinii społeczeństwa, a raczej stymulować jego rozwój”

Konin jako region energetyczny

Głównym źródłem produkcji energii elektrycznej w Polsce jest węgiel, który stanowi około 73,6% (2019 r.) miks energetyczny⁷. Polska jest największym producentem węgla kamiennego i drugim co do wielkości producentem węgla brunatnego w UE⁸. Od 1960 r. gospodarka Wielkopolski była napędzana przez górnictwo, energetykę i przemysł ciężki⁹. Konsumenckie ceny węgla oraz sektor węglowy były silnie dotowane aby zapewnić opłacalność wydobycia do 1993 r., następnie, po dużych stratach finansowych, wynikających z rosnących cen węgla, nadmiernego zatrudnienia, oraz kosztów utrzymania, dotacje zostały ograniczone¹⁰.

Sektor energetyczny w Wielkopolsce jest w całości własnością prywatną ZE PAK S.A., która zatrudnia około 5500 osób⁹. Główne elektrownie ZE PAK znajdują się w Koninie (zasilane biomasą i dostarczające energię ciepłą głównie mieszkańcom Konina) oraz Pątnowie (największa i najbardziej zmodernizowana elektrownia, która odpowiada za ok. 6% zapotrzebowania na energię w Polsce)¹¹.

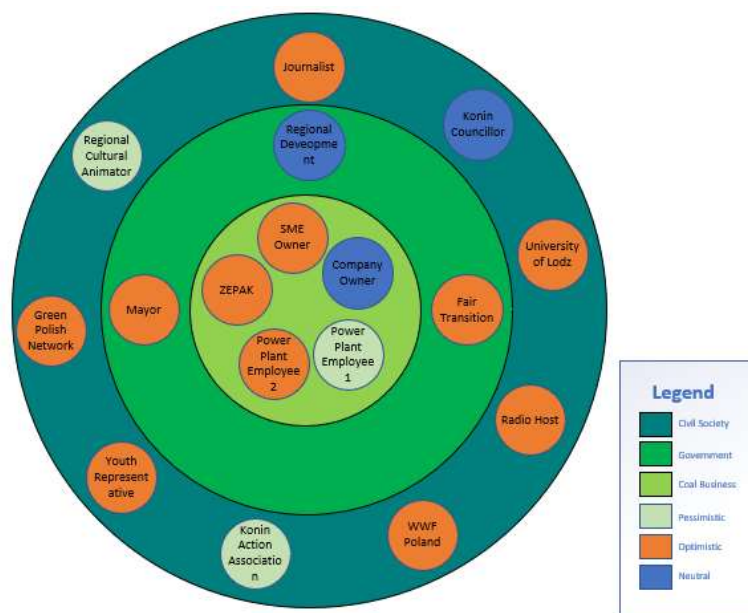
W wyniku uzależnienia od węgla region stał się monokulturą gospodarczą zagrażającą stabilności gospodarczej regionu. Polska nie określiła jasnego planu zakończenia wydobycia węgla, co ilustruje aktualny Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030. Jako że, wielu wątpi w zdolność Polski do zamknięcia wszystkich kopalń do 2030 r., nowy rok docelowy to 2050. Historyczno-geograficzna specyfika Wielkopolski i jej czołowa pozycja w instalacjach OZE, region ten będzie prawdopodobnie pierwszym zdekarbonizowanym regionem w ramach polskiej gospodarki¹².

W latach 2005 - 2013 w Polsce nastąpił znaczący wzrost inwestycji w energetykę odnawialną. Pierwsze kroki w kierunku bardziej ekologicznego Konina poczyniła firma Green Energy Konin, która zamierza stworzyć kooperatywną sieć przedsiębiorstw w celu promowania niskoemisyjnej przyszłości.

Implikacje strategiczne

Przyszłe działania polityczne w regionie powinny zmierzać do zapewnienia zatrudnienia młodzieży oraz realokacji pracowników sektora węglowego. Nową tożsamość regionalną można wykuć we współpracy z jej mieszkańcami, być może w drodze konsensusu. Istnieje potrzeba dalszych badań na ten temat oraz tworzenia platform do bezpośredniej komunikacji na temat tego procesu i jego faz. Polityka i proces decyzyjny powinny mieć charakter oddolny i opowiadać na nierówności w dochodach. Podsumowując, konieczne jest uwzględnienie perspektywy zakończenia wydobycia węgla oraz zamknięcia przemysłu węglowego, stworzenie infrastruktury dla nowego przemysłu energii odnawialnej, poprawa kwalifikacji siły roboczej zgodnie z założeniami transformacji, oferowanie więcej praktycznych kursów na temat energii odnawialnej, zdobycie doświadczenia poprzez studia nad transformacją, współpraca z UE i poprawa atrakcyjności regionu dla młodych mieszkańców i inwestorów. Sukces transformacji energetycznej zależy od wspólnych wysiłków publicznych i rządowych, które promują zdecentralizowane systemy energii odnawialnej oraz polityki uwzględniającej obecne i przyszłe potrzeby ludności.

Rysunek 2: Wschodniej, Polska (przdstawienie własne)

Perspektywa interesariuszy

Większość ankietowanych interesariuszy dostrzegła pozytywną ogólną akceptację społeczną transformacji energetycznej i rosnącej współpracy między interesariuszami w regionie Wielkopolski Wschodniej, ale podkreśliła brak przejrzystości i partycypacji w całym procesie. Szczególnie związki zawodowe górników czują się pominięte w rozmowie. O ile komunikacja między władzami miast a firmami jest ogólnie postrzegana jako dobrze rozwinięta, to nie jest to oczywiste w przypadku komunikacji między obywatelami a rządem. Innym ograniczeniem, o którym wszyscy wspominali, jest brak doświadczenia rządu ze względu na nowość sytuacji i trudności w odnawianiu regionalnej tożsamości węglowej, a także zmianie mentalności i wzorców pokoleniowych. Podczas gdy interesariusze z sektora rządowego i przemysłu węglowego wypowiadali się mniej, przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego wydawali się mieć więcej do powiedzenia na temat transformacji energetycznej i swojej przyszłości.

Wielu, szczególnie interesariuszy rządowych, zastanawia się, jak nadać obywatelom nowe poczucie tożsamości. Najbardziej martwią się brakiem wsparcia finansowego i inwestorów. Przedstawiciele biznesu węglowego podkreślają potrzebę pokazania zalet transformacji i stworzenia perspektyw obywatelom. Interesariusze z organizacji ekologicznych uważają, że mogą mieć wpływ na zmiany, ale obawiają się, że proces będzie przebiegał odgórnie, a nie oddolnie. Choć większość interesariuszy jest optymistycznie nastawiona do procesu transformacji, nie są oni pewni ostatecznego wyniku. Większy udział interesariuszy w procesach decyzyjnych może poprawić ich zdolność radzenia sobie z niepewnością i zwiększyć ich zaangażowanie w proces transformacji.

Przypisy końcowe

- 1) Smędzik, K. (2009). Koncentracja Przedsiębiorstw Agrobiznesu W Województwie Wielkopolskim. Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, 2, 275–287. <http://www.kpsw.edu.pl/menu/pobierz/RE2/18Smiedzik.pdf>.
- 2) European Commission. (2020). *Country Report Poland 2020 - 2020 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011*.; Witajewski-Baltvilks, J., Lewandowski, P., Szpor, A., Baran, J., & Antosiewicz, M. (2018). Managing coal sector transition under the ambitious emission reduction scenario in Poland. Focus on labour. IBS Research Report 04/2018.
- 3) Eurostat 2019.
- 4) IMF 2020.
- 5) Alessandrini, M., Celotti, P., Nespeca, G., Haarich, S., Lüer, C., Dallhammer, E., Derzsiak-Noirjean, M., Prasilova, M., Tarantino, S., & Wills, T. (2020). *Assessing the need for a modification of the state aid rules for the phasing-out of coal*. <https://doi.org/10.2863/280697>.
- 6) Siłka, P. (2012). *Potencjał innowacyjny wybranych miast polski a ich rozwój gospodarczy*.
- 7) Macuk, R., & Kosznicek, K. (2020). Energy transition in Poland. [https://forum-energii.eu/public/upload/files/Energy transition in Poland. 2020 Edition.pdf](https://forum-energii.eu/public/upload/files/Energy%20transition%20in%20Poland.%202020%20Edition.pdf).
- 8) Brauers, H., & Oei, P. Y. (2020). The political economy of coal in Poland: Drivers and barriers for a shift away from fossil fuels. *Energy Policy*, 144. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2020.111621> ; International Energy Agency, 2017.
- 9) Kuźmińska, A. (2020). Strengthening a sense of security for local coal-mining communities during Polish transition processes Energy-SHIFTS Policy Fellow. Energy Shifts, November, 6. <https://energy-shifts.eu/wp-content/uploads/2020/11/Agata-Kuzminska.pdf>.
- 10) IAEA 2002.
- 11) Koenig, H., Liu, K., Piasecki, F., Preuß, M., Maywald, J., Gawlikowska-Fyk, A., Maćkowiak-Pandera, J., & Litz, P. (2020). *Modernising the European lignite triangle*. https://static.agora-energiewende.de/fileadmin/Partnerpublikationen/2020/Lignite_Triangle/EN-Modernising_the_European_lignite_triangle.pdf.
- 12) Energy Regulatory Office Bulletin. (2014). Information about investment plans in new generation capacity in the years 2014–2028. www.ure.gov.pl.

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane przez Delasi de Souza, Antonię Schuster, Nikołą Tietze (Potsdam Institute for Climate Impact Research) prof. Dr Ilonę M. Otto, Franziskę Stölzel i Annechien Hoebe (University of Graz). W ramach projektu REBOOST (2020-2022). Projekt został sfinansowany przez EIT Climate KIC na mocy grantu 20054. „A Boost for Rural Lignite Regions” ma na celu opracowanie narzędzia do symulacji online, które będzie wykorzystywane do angażowania interesariuszy w trzech europejskich obszarach transformacji energetycznej. Projekt koncentruje się na trzech regionach: Łużycach w Niemczech, Wschodniej Wielkopolsce w Polsce i Gorj w Rumunii. Głównym produktem projektu jest narzędzie do symulacji online, które pomaga zaangażować i wzmocnić pozycję lokalnych interesariuszy w projektowaniu i badaniu alternatywnych przyszłych ścieżek w interaktywnym środowisku odzwierciedlającym główne charakterystyki rzeczywistych regionów.

Climate-KIC is supported by the EIT, a body of the European Union

POTSDAM INSTITUTE FOR CLIMATE IMPACT RESEARCH

E3G

Centre for Systems Solutions

Brandenburg University of Technology

Project Contact: Prof. Ilona M. Otto, Societal Impacts of Climate Change at the Wegener Center for Climate and Global Change, University of Graz.

ilona.otto@uni-graz.at

Reboost A BOOST FOR RURAL LIGNITE REGIONS